

TARİHİN KISA TARİHİ

DANIEL WOOLF

ÇEVİREN
İLGİN YILDIZ

DANIEL WOOLF

Queen's University'de lisans ve yüksek lisans eğitiminin ardından Oxford University'de doktorasını tamamlamıştır. Kanada Kraliyet Cemiyeti ve Kraliyet Tarih Derneği'nin üyesi olan Woolf'un araştırmaları İngiliz entelektüel ve kültürel tarihine ve küresel tarihyazımı konularına odaklanmaktadır. Şu anda çalışmalarına Queen's University'de devam etmektedir.

Başlıca çalışmaları: *History from Loss: a Global Introduction to Histories Written from Defeat, Colonization, Exile, and Imprisonment* (2023), *A Global History of History* (2011), *Oxford History of Historical Writing* (2011), *Local Identities in Late Medieval and Early Modern England* (2007), *Reading History in Early Modern England* (2005), *The Social Circulation of the Past: English Historical Culture, 1500-1730* (2003), *The Spoken Word: Oral Culture in Britain, 1500-1850* (2002), *The Rhetorics of Life – Writing in Early Modern Europe: Forms of Biography from Cassandra Fedele to Louis XVI* (1995), *Public Duty and Private Conscience in Seventeenth-Century England: Essays Presented to G. E. Aylmer* (1993), *The Idea of History in Early Stuart England: Erudition, Ideology and the “Light of Truth” from the Accession of James I to Civil War* (1990).

İLGİN YILDIZ

Ankara'da doğdu. İngiliz edebiyatı ve kıta felsefesi okudu, felsefe alanında doktorasına devam ediyor. 2000'den itibaren çeşitli dergi ve gazetelerde öykü, makale ve röportajları yayımlandı. 2010 ve 2016'da iki öykü kitabı basıldı. 2014'ten beri serbest çevirmenlik yapıyor. Başlıca çevirileri: Roshani Chokshi, *Altın Kurtlar* (2024), Edna O'Brien, *Vahşi Aralıklar* (2023), W. Bernard Carlson, *Tesla: Elektrik Çağının Mucidi* (2023), Geraldine Pinch, *Meraklısına Mısır Mitolojisi* (2023), Brian M. Fagan, Nadia Durrani, *Meraklısına Tarihöncesi Dünya* (2023), Jeremy Black, Ian Crofton, *Bir Solukta Evren ve Dünya Tarihi* (2022), Tom Head, *Dünya Tarihi 101* (2021), Brenda Novak, *İçimdeki Yaz* (2021), Davis Adams Leeming, *Mitoloji: Kahramanın Yolculuğu* (2020), Chris Impey, *Einstein'in Canavarları* (2020).

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ VE TERCİHLER	13
<i>Fonetik işaretler ve Transliterasyon</i>	17
<i>Tarihler</i>	18
<i>Teşekkürler</i>	19
GİRİŞ	
<i>Ek Okumalar</i>	33
I	
ERKEN DÖNEM TARİH YAZMA BİÇİMLERİ	39
<i>Antik Yakındoğu</i>	39
<i>Tanab'tan Josephus'a Yahudi Tarih Düşüncesi</i>	43
<i>Erken Dönem Yunan Tarihyazımı</i>	45
<i>Herodotos ve Thukydides</i>	47
<i>4. Yüzyıldan ve 2. Yüzyıla Yunan Tarihyazımı</i>	52
<i>Cumhuriyetten İmparatorluğa Roma Tarih Yazımı</i>	55
<i>Eski Zamanlardan Han Handeanı'na Çin Tarihyazımı</i>	64
<i>Sonuç</i>	74
<i>Ek Okuma</i>	75
2	
15. YÜZYILA KADAR AVRASYA'DA TARİH	80
<i>Hiristiyan ve Barbar Avrupa'da Tarihyazımı</i>	80
<i>Muhammed'den İbn Haldun'a İslam Tarihyazımı</i>	89
<i>Güneydoğu Asya'da Tarih Biçimleri</i>	95
<i>Tang'dan Yuan'a Doğu Asya'da Tarihyazımı</i>	98
<i>Vakayiname Çağı: Geç Ortaçağ Hiristiyanlık Dünyasında</i>	107
<i>Tarih Yazımı</i>	
<i>Sonuç</i>	123
<i>Ek Okuma</i>	125

	3	
GEÇMİŞ DUYGUSU, 1450-1700		130
Rönesans ve 17. Yüzyıl Avrupası		130
Ming ve Erken Çing Hanedanlıkları Döneminde Çin Tarih yazımı		141
İslami Asya ve Afrika'da Erken Modern Tarih yazımı		145
Yeni Dünya Karşılaşmaları 1: Asya ve Amerika Kıtaları'nda Avrupalılar		151
Yeni Dünya Karşılaşmaları 2: Amerika Kıtaları'ndan Yerli Tarihleri		160
Yeni Dünya Karşılaşmaları 3: Erken Dönem Kuzey Amerika Koloni Tarihi		170
Sonuç		174
Ek Okuma		175
	4	
AYDINLANMA, DEVRİM VE TEPKİLER, Y. 1700-1830		180
18. Yüzyıl Avrupa Tarih Kültürü		180
Felsefi Tarih, Konjonktür ve Aşamacılık		188
Fransız Aydınlanmasında Tarih Düşüncesi: Voltaire, Condorcet ve Rousseau		196
Alman Aufklärung'u		200
Doğu Asya Aydınlanmaları		206
Devrim, Romantizm ve Tarihsicilik		214
Ulusların Hizmetinde Tarih		218
Sonuç		225
Ek Okuma		227
	5	
GEÇMİŞİ DISİPLİNE ETMEK: PROFESYONELLEŞME, EMPERYALİZM VE BİLİM, 1830-1945		234
Giriş Niteliğinde Bir Özet		234
Büyük Dönüştürücü: Ranke ve Etkisi		237
Tarihin Kurumları ve "Meslek" in Avrupa ve Kuzey Amerika'da Başlangıcı		241
Tarih, Bilim ve Determinizm		245

<i>Ranke için Kültürel ve Toplumsal Alternatifler</i>	255
<i>Tarih yazımı Emperyalizmi mi? Batılı Metot ve Modellerin</i>	262
<i>Avrupa Ötesinde Etkisi</i>	
<i>Kadınlar ve Tarih Girişimi, 1800-1945</i>	282
<i>Tarihselcilik Krizde mi? 20. Yüzyılın Başı</i>	285
<i>Sonuç</i>	291
<i>Ek Okuma</i>	294

6

GEÇİŞLER: SAVAŞ ARASI DÖNEMDEN GÜNÜMÜZE	303
TARİHYAZIMI	
<i>Annales Tarihçileri; Mikrotarih</i>	303
<i>Tarih ve Sosyal Bilimler</i>	308
<i>Diktatörlükler ve Otoriter Rejimlerde Tarih</i>	315
<i>Aşağıdan Tarih</i>	326
<i>Entelektüel Tarih Çeşitleri</i>	331
<i>Kadınların Tarihinden</i>	336
<i>Toplumsal Cinsiyetin ve Cinselliğin Tarihine</i>	
<i>Savaş Sonrası Afrika Tarih yazımı</i>	342
<i>Dilsel Dönüş: Postmodernizm</i>	345
<i>Batıyı Merkez Uzaklaştırmak: Postkolonyalizm</i>	351
<i>Tarih Savaşları, Revizyonizm ve “Bellek” ile “Tarih”in</i>	355
<i>Sorunlu İlişkileri</i>	
<i>Sonuç</i>	365
<i>Ek Okuma</i>	368

7

BURADAN NEREYE GİDİYORUZ? DÜŞÜNCELER, YENİ	380
YÖNLER VE TAHMİNLER	
<i>Ek Okuma</i>	400

TERİMLER SÖZLÜĞÜ	404
------------------	-----

DİZİN	409
-------	-----

ÖNSÖZ VE TERCİHLER

Bu kitap, 2011 tarihli *Tarihin Küresel Tarihi* adlı çalışmamın gözden geçirilmiş ve kısaltılmış bir edisyonudur. *Tarihin Küresel Tarihi*, tarih düşüncesi [*historical thought*] ve tarih yazmanın tarihini –ayrıca alfabetik olmayan ve sözlü biçimlerdeki tarihsel temsili– ansiklopedi kadar kapsamlı olmasa da en azından küresel ölçekte işlemeyi amaçlamıştı. Epey uzun bir çalışmaydı ve lisansüstü öğrencileri ve akademik alanı hedeflemişti. Genel editörlüğünü yaptığım, aynı konuya adanmış ve yine küresel bir kapsama sahip çokciltli bir dizi olan *The Oxford History of Historical Writing* (2011-12) ile neredeyse aynı zamanda yayımlanmıştı. Bu kitaplar, tarihin tarihine yönelik daha özlü bir araştırmaya ihtiyaç duyan lisans öğrencilerini hedeflemiyordu. Bu nedenle, bu kitap ortaya çıktı.

Tarihin Küresel Tarihi'nin önsözünde, o türde bir kitap yazmamın temel amacını şimdi de yeterince açıklayan şu sözleri yazmıştım:

Yıllar boyunca tarihyazımı üzerine dersler verdikten, bu derslerde öğrencileri pek çok farklı ders kitabına yönlendirdikten sonra bu konuda başka çalışmalara ihtiyaç duyulduğuna ikna oldum ... Çok uzun zaman dilimlerini kapsayan birçok kitap mevcut ve bunların birkaçı küresel kapsama sahip ancak bildiğim kadarıyla bu iki niteliğe birden sahip olan İngilizce kitaplar yok. Dolayısıyla, öğrencilerin kendi uygarlıkları dışındaki uygarlıkların “tarih kültürleriyle” tanıştırılmaları gerekliliğine duyduğum inanç, konu seçimimi şekillendirdi; tarih düşüncesi, tarih yazımı ve modern tarih disiplininin gelişimi hakkında anlatılacak bir hikâye olduğuna ve bu

hikâyenin dünya tarihinin daha büyük hareketleriyle (özellikle de farklı halkların ve kültürlerin binlerce yıla yayılan küresel eylemleriyle) doğrudan ilişkili olduğuna dair güçlü bir sezgi, bu çalışmaya bir “olayörgüsü” sundu; tarihyazımı üzerine bir çalışmanın bir olayörgüsüne sahip olabileceği söylenebilirse elbet.

Aradan geçen sürede bakış açım pek değişmedi; yine de belli tarihçiler/tarih düşünürleri ve tarihî kültürler arasındaki bağlantılara ilişkin düşüncelerim, özellikle *Tarihin Küresel Tarihi*'nin matbaaya gittiği 2010 ortalarında henüz yayımlanmamış (örneğin, Frederick C. Beiser'in Alman tarihselciliğinin [*historicism*] kökenleri ve gelişimi hakkındaki kapsamlı çalışmasını, Dipesh Chakrabarty'nin Hint tarihçi Jadunath Sarkar hakkındaki entelektüel biyografisini ve küresel tarih üzerine yakın zamanda çıkan bazı eserleri) veya haberdar olmadığım çalışmaları okumamın sonucunda doğal olarak zorunlu bir evrimden geçti. Metni kısaltma sürecim ise hangi veçheleri ve örnekleri tutacağımı, hangilerini çıkaracağımı düşünürken ve çalışmanın uzun hâlindeki bazı noktaları gözden geçirip düzeltirken epey zorlayıcı olmakla beraber çok da faydalı oldu. Kısaltma işlemi küresel içeriği korusa da, bu kitabın kapsamı önceki kitaptan daha dar oldu ve *Tarihin Küresel Tarihi*'nde uzun uzadıya irdelediğim bazı tarih geleneklerini hepten bir kenara bıraktım veya kısaca aktardım. Bu kısa tarih ile merakı kabaran okurların daha ayrıntılı bilgi almak için onun büyük kardeşine başvurmaya yönelmesini ümit ediyorum.

Bununla birlikte, bu kitap salt kısaltılmış bir baskıdan ibaret değil. Hacmi *Tarihin Küresel Tarihi*'nin yaklaşık yüzde 60'ına tekabül eden bu kitapta, çoğu bölümün içeriğini yeniden sıralama ve bütün metni yeniden düzenleme fırsatı buldum. Dolayısıyla bu kitaptaki pek çok kısım önceki kitaptan kelimesi kelimesine ve değiştirilmeden aktarılırken kısmen veya tamamen yeniden yazılan pek çok bölüm de mevcut; özellikle de belli bölümlerin kapsadığı dönemler değiştirildi. Antikite hakkındaki açılış bölümü, daha kısa olmasına rağmen

en az değişen bölüm; buna karşın, o bölümden itibaren önceki kitaptaki bölümler birleştirildi, ciddi oranda kısaltıldı ve bazı durumlarda, farklı dönemselleştirmeler göz önünde bulundurularak baştan yazıldı. Böylece, *Tarihin Küresel Tarihi*'nin erken moderniteyle ilgili iki bölümü tek bir bölümde birleştirildi, 18. yüzyıla ilgili bölüm artık Devrimci ve Romantik dönemlerden 19. yüzyılın ilk on yıllarına uzanıyor ve *Tarihin Küresel Tarihi*'nde 19. yüzyıla ilgili iki bölüm, bu kitapta yüzyılın ikinci çeyreğinden İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna uzanan tek bir bölüme dönüştü. En önemlisi, son iki bölümü ciddi biçimde gözden geçirdim ve *Tarihin Küresel Tarihi*'nin bazı okurlarının pek önem vermediğini düşündüğü, alandaki yeni ve gelecekteki olası gelişmeler hakkında içerikler ekledim (buna karşın, bu bölümlerde bile önceki kitaptan birçok cümleyi doğrudan aktardım). Bu yeniden dönemselleştirme, biraz daha geleneksel bir yaklaşımla bölümlere ayrılan önceki kitapta o kadar net görülmeyen bazı süreklilikleri ve geçişleri açığa çıkardığı için entelektüel açıdan faydalı oldu.

Kısa ve erişilebilir kalması adına, önceki kitabın özel “konu kutuları” (ana metinde kısaca değinilen belirli konuların bulunduğu kenar çubukları), çoğu Avrupalı olmayan kültürlerle ait tarihsel yazı örneklerini içeren kapsamlı “metin kutuları” ve bir zorunluluktan ziyade “olsa iyi olur” denebilecek görseller gibi birkaç özelliğini biraz üzüler de olsa bu kitaba aktarmamayı seçtim. Buna karşın, her bölümde “zaman çizelgesi” özelliğini korudum (bunlar bölümlerin yeniden düzenlenmesini yansıtacak şekilde küçültüldü ve yeniden düzenlendi) ancak bu kitapta onları “Dönüm Noktaları” olarak yeniden adlandırdım. Bunlar, tarihyazımı tarihindeki önemli gelişmelerin tarihlerini veya belirli çalışmalarını listelemektedir. Okurlara yardımcı olması için, pek çok okurun muhtemelen aşına olmadığı terimleri içeren kısa bir sözlük de ekledim. Son olarak, özellikle de hâlâ hayatta olan pek çok kişiden söz ettiğim Altıncı ve Yedinci Bölümlerde, metin içinde doğum veya ölüm tarihlerini

verme konusunda biraz seçici davrandım. Tarihyazımında ikincil çalışmaların yazarları olarak bahsedilen isimlerin çoğunun doğum ve ölüm tarihlerini eklemedim; onların çalışmalarından aldıklarım için minnettarım ve bu seçimi sadece yerden kazanmak için yaptım.

Tarihin Küresel Tarihi'nin sonunda yer alan uzun Ek Okuma bölümü, burada her bölümün sonuna yerleştirilen (ve bazı alt bölümlerle bağlantılı olan) bazı önerilerle sınırlandı, ayrıca dipnot veya sonnot kullanılmadı. Doğrudan alıntı kullanılan çoğu yerde, alıntılanan kitap veya yazar belirli bir sayfa numarası verilmeden ilgili ek okuma bölümünde listeleniyor. Bu alıntıların pek çoğunun yeri, *Tarihin Küresel Tarihi*'nde daha kesin olarak bulunabilir; epey kolay erişilen çalışmalardan yapılan alıntılar için ise okurun hoşgörüsüne sığınacağım. (Kitabın “birincil” kaynaklarından, geçmiş büyük tarihçilerden veya tarih düşünürlerinden yapılan alıntılara genellikle alıntılanan kısımdan hemen sonra parantez içinde baskı ve sayfa numarası eşlik etmektedir.) İngilizce denemeler veya bölümler içermedikleri sürece İngilizce harici dillerdeki çalışmaları listelemedim. *Tarihin Küresel Tarihi*'nde (son sekiz yılda yayımlanmış eserler dışında) çok daha eksiksiz bir kaynakça bulunabilir. Bir ek okuma bölümünde bir kez listelenen eserler, sonraki bölümlerle ilgili olsa bile o bölümde tekrar listelenmemektedir; buna karşın, konuyla ilgili olmaları durumunda sonraki bölümlerde yeniden belirtilirler.

Kitabın okullarda yararlı olabileceği umuduyla, öğretim üyelerinin faydalanabileceği ve *Tarihin Küresel Tarihi*'nde yer almayan, sınıf tartışmaları veya makale ödevlerinde kullanılacak bazı sorular ekledim. Tarihyazımı, uzmanlar tarafından bile kolay öğretilen bir konu değildir ve bu soruların, tartışılması gereken veya tartışılacak tüm konuları kapsamasalar bile tartışmaları tetiklemesini ümit ediyorum.

Fonetik işaretler ve Transliterasyon

Yine bu kitabı *Tarihin Küresel Tarihi*'ne göre daha “okur dostu” yapmak adına, unvan ve adların transliterasyonu için “minimum fonetik işaret” yaklaşımını benimsedim. Dolayısıyla, *Tarihin Küresel Tarihi*'nde (Arapça gibi dillerde) yer alan noktalar, tireler ve alt çizgili karakterler, İslam veya Arap tarihi uzmanı dostlarımla duyduğum rahatsızlığa karşın bu kitapta yer almamaktadır. Buna karşın, ‘ (‘ayn) ve ‘ (hemze) harfleri bazı yerlerde kullanılmaktadır. İngilizcede sık kullanılan tanıdık adlar veya soyadlarda (Arapça “Muhammad” gibi) fonetik işaret kullanmadım. Japonca sözcükler ve isimlerde uzun ünlü belirteci kullanmadım. Bütün yabancı sözcükler Latin alfabesiyle aktarıldı. Tarih eserlerinin çoğu, yalnızca asıl isimlerinin İngilizce çevirisiyle alıntılındı; bazı yerlerde asıl isimleri de verilerek transliterasyonu yapıldı. Bu sayede, örneğin, İbn Haldun’un *Mukaddime*'sine aşina olduğumuz ismiyle atıfta bulundum ve kimi yerlerde okura eserin asıl ismine dair fikir verebildim. Latin alfabesi dilleri için (örneğin Fransızca, İspanyolca, Türkçe), tek dilli İngilizce okurlarına bile tanıdık gelecek olan geleneksel fonetik işaretleri korudum.

Çince isimler ve sözcükler, transliterasyonun standart protokolü olarak eski Wade-Giles sisteminin yerini alan pinyin sistemine göre yazıldı, yani *Tarihin Küresel Tarihi*'ndeki gibi korundu: Dolayısıyla, “Mao Tse-tung” değil, “Mao Zedong” tercih edildi. Çince adı Kong Qiu veya Kong Zi (Efendi Kong) olan Konfüçyüs gibi Batı'da artık yaygın kabul gören isimlere sahip tarihçiler bu kural için istisna oluşturuyor. Batı dillerinde çalışmaları yayımlanan Çinli tarihçilerin ve ilk olarak bu dillerde yayımlanan kitapların başlıklarında ister Wade-Giles ister pinyin olsun, yazar veya kitap adının mevcut yazılışını benimsedim.

Çince, Korece ve Japonca isimler, önce aile adı gelecek şekilde, *virgülle ayrılmaksızın* aktarılıyor. Bu, Çince ve Ko-

recede iyi bilinen ve yaygın bir uygulamadır ancak Japonca söz konusu olduğunda, Batılı gazetecilik uygulaması bu isim sırasını Kuzey Amerika kullanımı doğrultusunda ters çevirme eğilimindedir; ben bu uygulamayı benimsemiyorum. Dolayısıyla, Kume Kunitake'den bahsedildiğinde, soyadı Kume olan bir tarihçi kastediliyor. Bazı istisnalar, ki bunlar çoğunlukla isimleri İngilizce yayınlarında Batılı tarzda yazılan tarihçilerdir, karışıklığı önlemek için *virgülle* ayrılarak veriliyor; birkaç Japon tarihçi (örneğin Motoori Norinaga ve Hayashi Razan) sadece adlarıyla anılmaktadır (örneğin Norinaga).

Tarihler

Son beş bin yıl boyunca çeşitli halklar tarafından çok sayıda takvim kullanılmıştır. Bu kitabın Avrupamerkezci olmayan ilkeleri doğrultusunda tarihlerin, bahsedilen yazarların kaydettiği şekilde sunulması beklenebilir (Müslüman takviminin Hicri yıllarını kullanmak gibi). Ne var ki bu uygulama fayda sağlamaktan çok karmaşaya yol açardı. Genellikle “Common Era” (CE) veya “Before the Common Era” (BCE) uzlaşması, bana basitçe geleneksel Batı takvimini farklı bir isimle kopyalamak gibi geldiği için *Tarihin Küresel Tarihi*’nde olduğu gibi, “BC” [MÖ] ve “AD”yi [MS] kullanmaya devam ettim.

Çoğu tarihçinin (ve tarihçi olmadığı hâlde anlatıda yer alan kişilerin) doğum ve ölüm tarihleri, eğer biliniyorlarsa ana metinde veriliyor. Bazı yerlerde ya araştırmacıların tek bir tarih konusunda anlaşmaya varamaması nedeniyle ya da tarihin hâlihazırda belirsiz olan bir kronolojik şemaya bağlı olması nedeniyle alternatif tarihler kullanılıyor. Son bölümlerde, ilk kitap baskıya girdiğinde hayatta olan kişilerin ölmeleri nedeniyle bazı tarihler ne yazık ki değiştirildi. Tarihler için bazı kısaltmalar kullanıldı:

- d. = doğum, 2018 ortasında hayatta olan tarihçiler için.
y. = yaklaşık, kesin bir tarih bilinmediğinde veya belirli bir tarih üzerinde anlaşmaya varılmadığında.
yy. = yüzyıl veya yüzyıllar.
ö. = ölüm, kesin bir ölüm tarihi olduğunda (takribi bir ölüm tarihi, “y. ö.” şeklinde belirtiliyor).
kur. = kuruluş, örneğin bir dergi veya tarih derneği için.
e.d. = *floruit*, yani etkinlik dönemi, genellikle doğum ve ölüm tarihleri hiç bilinmeyen veya çok belirsiz olan yazarlar için.
h. = hükümdarlık dönemi. Bir hükümdardan bahsedilirken, parantez içinde doğum ve ölüm tarihleri değil, hüküm sürdüğü yıllar verilir.

Teşekkürler

Tarihin Küresel Tarihi'nde teşekkür ettiğim isimleri burada tekrarlamak ve 1990'ların başında (erken modern İngiltere'den oluşan tanıdık sahamın dışına ilk adım attığım dönem) çeşitli tarihyazımı projelerinde bana katılan veya bazı konularda düşüncelerimi billurlaştıran kimi isimleri de burada eklemek benim için bir zevk. Bu vesileyle şu kişilere teşekkürlerimi sunmak istiyorum: Guido Abbattista, Michael Aung-Thwin, Donald Baker, Michael Bentley, Stefan Berger, Jeremy Black, merhum Ernst Breisach, Adam Budd, Peter Burke, merhum John Burrow, Fernando Cervantes, Dipesh Chakrabarty, Eileen Ka- May Cheng, Youssef Choueiri, William Connell, Antoon De Baets, Ewa Domańska, Richard Evans, Sarah Foot, Grant Hardy, Bruce Janacek, Donald R. Kelley, Newton Key, Tarif Khalidi, Ann Kumar, merhum Joseph M. Levine, Fritz Levy, Chris Lorenz, Juan Maignushca, Stuart Macintyre, Allan Megill, Matthias Middell, Mark Salber Phillips, J. G. A. Pocock, Attila Pók, José Rabasa, Anthony Reid, Chase Robinson, Jörn Rüsen, Dominic Sachsenmaier, Masayuki Sato, Zachary Sayre Schiffman, Axel Schneider, Baki Tezcan,

Romila Thapar, Edoardo Tortarolo, Aviezer Tucker, Markus Völkel, Peer Vries ve Q. Edward Wang. Başka pek çok kişi beni yüreklendirdi ve bana yardımlarını sundu; bu isimlere, bazen yarım gün veya yazın haftalarca yazmama kibarca mûsamaha gösteren Queen's Üniversitesi'nin Müdür Ofisi'ndeki müthiş sabırlı ekibim de dâhildir. Hepsinin adını burada anamaya-çağım, zira isim listesi çok uzun ama her birine aynı şekilde en derin minnetlerimi sunuyorum.

Cambridge University Press'ten Michael Watson, 10 yılı aşkın süre önce *Tarihin Küresel Tarihi* için itici güç olmuştu ve yakın zamanda da kitabın aslını güncelleme ve daha geniş bir okur kitlesine ulaştırmanın yolu olarak bu kısaltılmış baskıyı hazırlamayı önerdi. İlk tasarı ve sondan bir önceki metin hakkındaki faydalı geribildirimleri için yayınevinin kimliği gizli okurlarına minnettarım. Ian McIver, yayın sürecini sıkı sıkıya denetledi. 2010 yılında *Tarihin Küresel Tarihi*'nin editörlüğünü yapan Rose Bell, bu kitabın editörlüğünü de üstlendi. Detaylar konusundaki titizliği ve faydalı önerileri için ona bir kez daha minnettarım. Eski doktora öğrencilerimden Dr. Matthew Neufeld, Dr. Sarah Brand ve Dr. Jane Wong Yeang-Chui'ye teşekkür ediyorum. Başka lisansüstü öğrenciler, orijinal kitap için (okuyamadığım dillerdeki kitapları özetlemek de dâhil olmak üzere) çeşitli biçimlerde yardımcı oldular; bunlar arasında bilhassa (Alberta Üniversitesi'nde 2002-9 döneminden) Tanya Henderson, Carolyn Salomons, Tony Maan ve Nina Paulovicova yer alıyor. Farklı seviyelerdeki pek çok öğrenciye tarihyazımı öğretme deneyimim, diğer ders kitaplarında neleri sevdiğime ve sevmediğime dair kavrayışıma muazzam bir katkıda bulundu; benim sevdiğilerim, bazen öğrencilerin sevdiğilerinden farklıydı. Queen's University'de hâlihazırda lisansüstü öğrencileri olan David White, Kimberley Bell, Virginia Vandenberg, Megan Kirby ve Johanna Strong, üst yönetimdeki uzun süreli görev sürem boyunca bana kusursuz bir entelektüel uyarım kaynağı oldu. Eskiden Queen's University'de, şimdi de Brisbane'daki

Queensland University’de öğretim üyesi olan Ian Hesketh, tarihyazımıyla ilgili konulara meraklı yakın çalışma arkadaşım olmaya devam ediyor; kimi yerlerde uygun referanslar sunmanın yanı sıra (Yedinci Bölümün açılışındaki H. T. Buckle alıntısı gibi), bu çalışmada “Büyük Tarih”e daha çok dikkat etmem gerektiğine beni ikna etti. Haziran 2018’de McMaster University’deki Sandra Lapointe tarafından düzenlenen tarihyazımı, felsefe ve metod konulu bir konferansa katıldıktan sonra Beşinci ve Altıncı Bölümdeki bazı pasajları son anda yeniden düşünmeme vesile oldu. Bu konferansın katılımcılarına, makaleleri ve tartışmaları için bilhassa Martin Kusch, Catarina Dutilh Novaes, Lydia Patton, Christopher Green ve Michael Beaney’ye minnettarım.

Üç yetişkin çocuğum Sarah, Samuel ve David, tarihyazımına ilgi duyuyormuş gibi görünürken ikna edici bir tutum sergilediler; örneğin David’in ilgisi samimiydi sanıyorum, zira bir ay boyunca kısaltılmış versiyonu için *Tarihin Küresel Tarihi*’ni okumakla ve detaylıca işaretlemekle geçirdi. Onun bütün önerilerini uygulamasam da, bu çalışma ilk kitabın küresel eriminden ödün vermeksizin küçültülmesi ve basitleştirilmesi için yöntemler önerme açısından paha biçilmez oldu. Rahmetli annem ve babam Margaret ve Cyril Woolf çalışmalarına ilgi gösterdiler ve bu, ne yazık ki onlarla paylaşma fırsatı bulamayacağım ilk kitabım olacak. Son olarak, eşim Julie Anne Gordon-Woolf, en iyi dostum, hayat arkadaşım, destekçim ve sevecen eleştirmenim olmaya devam ediyor.

Son ve üzücü bir konu, bana hem rol model olan hem de zaman zaman eleştirilerini sunan önceki kuşaktan iki tarihçi yakın zamanda vefat etti. Son 15 yıl boyunca bazı uluslararası konferanslarda görüştüğüm Hayden White, tarihin tarihine onunkinden çok farklı olan yaklaşımından hazzetmezdi fakat bizimki saygılı bir anlaşmazlıktı. Birbirimizi yakından tanımasak da, White’in çalışmaları yıllar içerisinde benim çalışmalarım üzerinde önemli bir etkide bulunmuştur. Yine bu konferansların çoğuna katılmış, çok farklı eğilimde bir tarihçi

olan merhum Georg Iggers, 25 yıldır tarihyazımının küreselleşmesi gerektiği inancımda yakın müttefikim ve dostumdü; çalışmalarım üzerine sıklıkla yorumlar yapar ve destekleyici eleştirilerini sunardı. Bu kitabı, tarihyazımının bu iki merhum dev ismine minnetimin nişanesi olarak ithaf ediyorum.